

CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN CHỌN NGÀNH HỌC CỦA SINH VIÊN

TS. Nguyễn Thuỳ Vân *, ThS. Đỗ Thị Kim Mau

Trường Đại học Thành Đông

*Email: Vanvvh@gmail.com

TÓM TẮT

Bài viết đi sâu tìm hiểu những quan điểm chọn nghề nghiệp tương lai của học sinh phổ thông trước kỳ thi tuyển sinh vào đại học trên cơ sở thi trung học phổ thông Quốc gia. Việc chọn nghề của các em được dựa trên những yếu tố nào? Và vai trò của các bậc phụ huynh có liên đới đến việc lựa chọn của các em hay không. Bài viết cũng nêu ra nhiều quan điểm khác nhau từ các bậc phụ huynh. Hơn nữa, những suy nghĩ, những dòng tâm sự, tự truyện của các em cũng được nêu rõ. Bài viết nhằm mục đích tổng hợp những lý do ảnh hưởng đến việc lựa chọn ngành, nghề của học sinh.

Từ khóa: *Lựa chọn nghề nghiệp, tuyển sinh đại học, nghề nghiệp tương lai, định hướng nghề nghiệp.*

ABSTRACT

The article delves into the perspectives of high school students on choosing future careers before the university entrance examination, based on the national high school examination. What factors are their career choices based on? And does the role of parents relate to their choices? The article also presents various viewpoints from parents. Moreover, the thoughts, confessions, and autobiographies of the students are also clearly stated. The article aims to synthesize the reasons affecting the choice of field and profession by students.

Keywords: *Career choice, university admission, future profession, career orientation.*

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Học đại học không phải là yếu tố duy nhất quyết định thành công hay thất bại của một con người, nhưng nó lại là yếu tố tác động không nhỏ đến tương lai của nhiều bạn trẻ. Chính vì vậy, việc định hướng nghề nghiệp cho học sinh cần làm từ sớm, với sự chủ động của từng cá nhân và sự hỗ trợ, tạo điều kiện từ các bậc phụ huynh. Vấn đề này đã được thể hiện trong Nghị quyết Hội nghị lần thứ 8 Ban Chấp hành Trung ương (khoá XI) [1] về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo: “Đẩy mạnh phân luồng sau trung học cơ sở; định

hướng nghề nghiệp ở trung học phổ thông”, “Bảo đảm cho học sinh có trình độ trung học cơ sở (hết lớp 9) có tri thức phổ thông nền tảng, đáp ứng yêu cầu phân luồng mạnh sau trung học cơ sở; Trung học phổ thông phải tiếp cận nghề nghiệp và chuẩn bị cho giai đoạn học sau phổ thông có chất lượng”.

Vào mùa tuyển sinh, chủ đề chọn nghề, chọn trường luôn khiến các bạn trẻ có nhiều băn khoăn, khó đưa ra quyết định. Xã hội ngày càng phát triển, nhu cầu nhân sự cũng đa dạng, dẫn đến việc hình thành nhiều ngành nghề mới, khiến phụ huynh và học sinh phân vân khi

định hướng nghề nghiệp. Lựa chọn ngành học theo đam mê của bản thân hay theo ý kiến của bố mẹ, *đâu là điều thật sự phù hợp và đúng đắn dành cho các em?* Mặc dù các bậc cha mẹ luôn nói là tôn trọng sự tự do lựa chọn của con cái, thực tế lại ẩn chứa sự kỳ vọng của cha mẹ, trước khi kì thi trung học phổ thông quốc gia 2023-2024 diễn ra, những ngày trở lại đây nhiều bậc phụ huynh lo lắng không biết nên chọn trường nào, chuyên ngành nào cho con em mình. Những năm gần đây, tôi luôn để tâm tìm hiểu nhu cầu, nguyện vọng của các sinh viên mới trúng tuyển các Trường đại học trên cả nước. Khoảng từ 25-30% số em cho rằng, ngành học đang theo học không phải sở thích, không phải đam mê của các em. Về vấn đề chọn ngành nghề, phương Tây cũng có nhiều bài nghiên cứu cho thấy con cái vẫn chịu ảnh hưởng của cha mẹ trong việc chọn nghề của các em, như trong các bài viết của Kniveton [2, tr.47-59]; Udoh và Sanni [3]. Liên quan đến vấn đề này, trong nước cũng có rất nhiều bài như “Đánh giá các yếu tố ảnh hưởng đến định hướng nghề nghiệp của học sinh trung học phổ thông tại Nghệ An” [4, tr. 27-53] và “Các yếu tố ảnh hưởng đến quyết định 283 chọn trường đại học của học sinh phổ thông trung học” [5, tr. 87-102]. Rõ ràng, việc chọn nghề là của các em học sinh nhưng lại ẩn chứa tâm tư, nguyện vọng của bố mẹ.

2. CƠ SỞ LÝ THUYẾT

Đối với sự trưởng thành của mỗi một con người thì gia đình đóng một vai trò hết sức quan trọng. Với một người, gia đình có ảnh hưởng đến tính cách,

ảnh hưởng đến việc kiểm soát cảm xúc, đến những mối quan hệ xã hội và việc lựa chọn nghề nghiệp của một người bị ảnh hưởng tác động từ gia đình và bố mẹ là điều khó thể tránh khỏi.

Tục ngữ có câu “rồng sinh rồng, phượng sinh phượng, con chuột đào hang”, “đào hang” ở đây có thể hiểu là kĩ năng công việc. Nếu bố là luật sư thì con cái từ nhỏ khi mà ở nhà có thể sẽ nghe rất nhiều về luật pháp, những câu chuyện thú vị liên quan đến các vụ án, sẽ thường xuyên nhìn thấy việc bố mời những người đồng nghiệp trong ngành tới nhà nói chuyện, Tivi trong nhà thì thường sẽ mở những kênh hay chương trình có liên quan tới pháp luật... Với việc tiếp xúc những việc như vậy từ nhỏ thì con cái sẽ hiểu hơn và quen với ngành luật này. Khi lớn lên thì tỉ lệ khả năng mà họ theo ngành Luật sẽ lớn hơn so với những người khác. Bởi vì so với những người khác họ có nhiều điều kiện có lợi hơn khi theo ngành này. Chính vì thế mà chúng ta thấy có gia đình nhiều thế hệ hay trong một gia tộc có rất nhiều người cùng có chung nghề nghiệp như gia đình bác sỹ, gia đình luật sư, gia đình giáo viên, gia đình nghệ sỹ... Đây chính là ví dụ điển hình rõ rệt nói lên ảnh hưởng của gia đình đối với sự lựa chọn nghề nghiệp của mỗi người. Ảnh hưởng của gia đình đến lựa chọn nghề nghiệp của con người đôi khi không rõ ràng, như việc “cả nhà đều làm bác sỹ”, nhưng những trường hợp sau đây cũng rất phổ biến và thường gặp.

3. PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Khảo sát ý kiến của phụ huynh, học sinh bằng những câu hỏi liên quan

đến vấn đề thông qua phiếu khảo sát.

Phòng vấn và đưa ra ví dụ thực tế từ bản thân của học sinh đã từng trải qua việc chọn nghề.

4. KẾT QUẢ VÀ THẢO LUẬN

4.1. Một số quan điểm của phụ huynh về việc lựa chọn nghề cho con cái

Xuất thân từ những hoàn cảnh và nền tảng gia đình khác nhau nên cách chia sẻ về quan điểm chọn nghề cũng khá đặc trưng cho từng nhóm phụ huynh.

Những bậc cha mẹ cả cuộc đời đã làm rất nhiều công việc khác nhau, nhưng sự nghiệp phát triển không mấy ổn định, thường lâm vào tình trạng bấp bênh, thu nhập gia đình cũng không ổn định, cho nên thường hy vọng con cái của mình có công việc ổn định, ăn chắc mặc bền, luôn quan niệm con cái phải làm giáo viên, viên chức...

Những cha mẹ từ bàn tay trắng mà làm lên sự nghiệp, bắt đầu kinh doanh. Mặc dù kiếm được ít tiền nhưng sau đó họ mất hơn một nửa. Những khó khăn khi khởi nghiệp và sự tàn khốc của thương trường giống như chiến trường, đã khiến họ kiên quyết phản đối con cái của họ kinh doanh, hi vọng con cái đi làm một cách bình thường, không muốn con cái đụng chạm gì đến kinh doanh cả.

Những nhóm ba mẹ thấy ai trong gia đình hàng xóm làm được công việc gì đó kiếm ra tiền, có một cuộc sống tốt thì họ cũng hy vọng con cái của mình cũng làm những công việc như vậy. Họ cho rằng nếu con họ cũng làm công việc như thế, có thể có người sẽ giúp đỡ dẫn dắt con cái họ.

Bảng 1. Khảo sát nhóm nghề và quan điểm chọn nghề của phụ huynh cho con em.

Nhóm nghề của phụ huynh	Quan điểm chọn nghề cho con	Số lượng (người)	Tỉ lệ (%)
Kinh doanh	Không nổi nghiệp kinh doanh, làm nghề khác.	189	66,8
Công chức, viên chức nhà nước	Muốn con nổi nghiệp	45	15,9
Nghề tự do (không ổn định)	Làm công chức, việc ổn định	49	17,3
Tổng		283	100

(Nguồn: Số liệu điều tra tháng 12/2023 tại một số trường phổ thông tại Cần Thơ).

Thông qua kết quả khảo sát ở bảng 1, chúng ta thấy rõ quan điểm định hướng nghề nghiệp của phụ huynh khác nhau và cũng liên quan đến nền tảng gia đình, đặc biệt là xuất thân nghề nghiệp của từng gia đình. Tỉ lệ bố mẹ làm kinh doanh muốn con làm nghề khác ngoài kinh doanh chiếm khá cao 66,8%. Tỉ lệ

cha mẹ làm công nhân viên chức nhà nước và các nghề tự do khác chiếm tỉ lệ xấp xỉ nhau, lần lượt là 15,9% và 17,3%.

4.2. Khảo sát việc chọn nghề có ảnh hưởng bởi các bậc phụ huynh hay không?

4.2.1. Mức độ quan tâm của các bậc phụ huynh đến việc chọn nghề của các em

Để nhìn nhận vai trò của cha mẹ trong định hướng nghề nghiệp việc đầu tiên phải nhìn nhận thức của cha mẹ với việc định hướng nghề nghiệp. Cha mẹ

có đang quan tâm đến vấn đề này không?

4.2.2. Mức độ tác động của cha mẹ trong định hướng nghề nghiệp cho con

Bảng 2. Mức độ quan tâm của các bậc phụ huynh đến việc chọn nghề

TT	Mức độ quan tâm	Số lượng (người)	Tỷ lệ (%)
1	Không quan tâm	13	6,1
2	Ít quan tâm	11	5,2
3	Quan tâm	104	49,1
4	Rất quan tâm	84	39,6
	Tổng	212	100

(Nguồn: Số liệu điều tra tháng 12/2023 tại một số trường phổ thông tại Cần Thơ).

Qua bảng 2, chúng ta thấy sự quan tâm đến việc chọn nghề của con cái khác nhau từ các bậc phụ huynh. Số lượng các bậc phụ huynh quan tâm và

rất quan tâm chiếm tỉ lệ cao, cả hai mức độ quan tâm và rất quan tâm lên đến 88,7%. Như vậy, việc chọn nghề cũng chịu ảnh hưởng bởi phụ huynh.

Bảng 3. Mức độ tham gia của phụ huynh trong việc chọn nghề của các em

STT	Mức độ tác động	Số lượng (người)	Tỷ lệ (%)
1	Cha mẹ bạn để bạn tự do chọn nghề	12	5,8
2	Cả nhà cùng thảo luận quyết định	22	10,6
3	Cha mẹ gợi ý, bạn tự quyết định	86	43,3
4	Cha mẹ đưa ra quyết định, bạn nghe theo	88	42,3
	Tổng	208	100

(Nguồn: Số liệu điều tra tháng 12/2023 tại một số trường phổ thông tại Cần Thơ).

Số liệu bảng 3 cho thấy, thực tế hiện nay hầu như cha mẹ đều có những tác động nhất định trong việc chọn nghề cho con, chỉ có 5,8%, để con tự quyết định. Việc cha mẹ góp ý bàn bạc đưa ra quyết định nghề nghiệp cho con khá

cao, bởi do quan niệm cũ ăn sâu vào tiềm thức của gia đình Việt Nam, đó là vẫn muốn con cái nghe ý kiến của mình. Điều này cho thấy, cha mẹ đang là một yếu tố quan trọng trong chọn nghề nghiệp cho con.

4. KẾT LUẬN

Chỉ còn chưa đầy ba tháng nữa, các em học sinh chuẩn bị bước vào cuộc sống với những dự định, ước mơ về tương lai. Do vậy, ở thời điểm này, học sinh thật sự phải có sự hiểu biết đầy đủ về bản thân mình, hiểu rõ về ngành, nghề, trường đào tạo thì học sinh mới có đủ tự tin để đưa ra sự lựa chọn ngành, nghề đúng đắn và phù hợp với câu tục ngữ Việt Nam “Biết người biết ta, trăm trận trăm thắng”. Khi bạn hiểu mình là ai, bạn biết mình đang đi đâu thì bạn sẽ

càng tự tin hơn vào chính mình. Việc chọn nghề nghiệp có mối liên hệ chặt chẽ đến gia đình của mỗi người là điều tất yếu. Bởi vì chúng ta lớn lên từ trong gia đình, tính cách của chúng ta, sở thích của chúng ta, những người và sự vật mà chúng ta tiếp xúc đầu tiên, tình cảm và ước mơ ẩn sâu trong mỗi người chúng ta, v.v... đều chịu sự ảnh hưởng từ gia đình, mà chính những điều này sẽ ảnh hưởng một cách tự nhiên đến sự lựa chọn nghề nghiệp của chúng ta.

TÀI LIỆU TRÍCH DẪN

- [1] Nghị quyết số 29-NQ/TW ngày 4/11/2013. *Hội nghị Trung ương 8 khóa XI về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục và đào tạo.*
- [2] Kniveton, B. H. (2004), *The influences and motivations on which students base their choice of career, Research in Education* 72 (1), tr. 47-59.
- [3] Udoh, N. A., & Sanni, K. B. (2012), *Parental background variables and the career choice of secondary school students in Uyo local government area, Nigeria, Mediterranean journal of social sciences* 3 (1).
- [4] Nguyễn Thị Kim Nhung, Lương Thị Thành Linh (2018), “Đánh giá các yếu tố ảnh hưởng đến định hướng nghề nghiệp của học sinh trung học phổ thông tại Nghệ An”, *Tạp chí Giáo dục*, số 431, kì 1, năm 2018, tr. 27-53.
- [5] Trần Văn Quý, Cao Hào Thi (2009), “Các yếu tố ảnh hưởng đến quyết định chọn trường Đại học của học sinh phổ thông trung học”, *Tạp chí phát triển khoa học và công nghệ*, tập 12, số 15, năm 2009, tr. 87-102.